

Off. prot. senecg 28/4 1945

Kurieren som bodde på Slottet

Gjennom hele krigen bodde den unge motstandskvinnen Marie Borge på Slottet, omgitt av hird og nazister. Fredshøsten 1945 ble det hun som stenograferte ned alle politiavhør Vidkun Quisling måtte igjennom.

Det er en sjelden og forbløffende historie den nå 76 år gamle kvinnen kan fortelle oss. Full av indre dramatik, men helt blottet for dramatikens ytre kjennetegn. Nazistene avslørte nemlig aldri hennes kurérvirksomhet. – Nei, meg skjedde ingen ting under krigen. Ingen verdens ting, sier hun selv.

– Men tenkte du ikke over at din virksomhet kunne koste deg livet?

– Jo, det gjorde jeg nok; men kjære vene, jeg hadde jo en jobb å gjøre!

At Marie Borge hadde boligadresse på selveste Slottet, må gis en forklaring: Hennes onkel, Paul Iversen, var Slottets vaktmester og hadde en egen leilighet i bygningens østre fløy. Da niesen i 1934 kom flyttende inn fra landet for å begynne på realskolen i Oslo, 14 år gammel, ble hun mottatt i hans hjem som en del av familien. Hun ble boende der i femten år.

Heil og sæl

Etter at motstandsbevegelsen i 1941 krutterte henne som kurér under dekknavnet «Tullemor», bar Marie Borge praktisk talt daglig illegal post og illegale aviser inn og ut av Slottet. Med et muntret «heil og sæl» gikk hun rett forbi nesen til hirdens vaktmannskaper. Vesken hennes ble aldri undersøkt. De unge, blåøyde hirdguttene trodde hun var en av deres egne.

Noe av det livsfarlige materialet oppbevarte hun under en løst gylvplanke på Slot-

tets loft, noen etasjer over NS-førerens hode. Men hun holdt seg langt unna ham; traff ham aldri. Det fikk hun derimot god anledning til å gjøre etter krigens slutt. Som sekretær i politiets landskvaddeling var det hun som tok stenografisk referat av alle Quislings politiforklaringer. I dag etter dag, i måned etter måned, satt Marie Borge ansikt til ansikt med den falne Fører.

Hun var med fra de første avhørene ble påbegynt umiddelbart etter Quislings arrestasjon 9. mai 1945, og praktisk talt helt frem til den skjebnetunge slutt. To timer før Quisling ble henrettet 24. oktober, dro hun sammen med avhørslederen, politinspektør Simon Østmoe, ned til Akershus festning for å meddele Quisling at hans benådningssøknad etter dødsdommen var avslått.

Ingen klynking

– Det var en uvirkelig situasjon. Selv om han antagelig hadde ventet dette utfall, ble han likblek og sto lenge helt taus. Deretter trykket han oss begge i hånden og takket for pen behandling. Det var ingen klynking; sånn sett tok han det som en mann, sier Marie Borge, og fortsetter: – Da vi kom ut av cellen, så vi fru Quisling stå og gråte ved et vindu litt lenger borte i gangen.

Quisling hadde nok regnet med å få en roff behandling etter arrestasjonen. Under de første avhør i celle nr. 12 i Møllergaten 19 var han utrolig nervøs, og satt og vred seg på stolen inntil avhørsleder Østmoe myndig ba ham om å sitte rolig. Quisling kom da med den innrømmelse at han var urolig fordi han ventet å få den samme behandling som norske patrioter hadde fått i fengslene under hans eget regime.

– Østmoe svarte da at vi ikke var ute etter å plage livet av noen som helst, og fra det øyeblikk Vidkun Quisling forsto at han ikke ville bli mishandlet, falt han til ro. Han var stort sett rolig og høflig hele resten av perioden. Det falt aldri et ukvemsord un-

der avhørene, og Østmoe ga heller aldri inntrykk av å ha antipati mot vår største landssvikner. Det hele var svært profesjonelt, sier Marie Borge.

Sterkt blikk

– Falt Quisling under avhørene for fristelsen til å bestige den politiske og filosofiske talerstol?

– Det fikk hverken han eller noen av de andre «ministrene» særlig stor anledning til. Avhørsleder Østmoe var riktignok en utrolig fin mann; rettferdig, ordholden og nøyaktig, men han tålte ikke noen slinger i valsen. Og han hadde et gjennomborende blikk som så rett gjennom folk. Slik satte han seg i respekt. Jeg husker bare at Quisling ved en anledning proklamerte at innen ti år ville nazismen være på bena igjen. Det virket som han trodde fullt og fast på dette, og at han dermed anså sin skjebne som et martyrium. Jeg minnes at jeg sa til meg selv: Hva i all verdens navn er det han tenker på etter alt som er avslørt omkring nazismens ugjerninger, og dette en person som jo er tillagt en betydelig porsjon av både vett og forstand. Han var et rart menneske, trøste og bære.

Tilbragte krigsårene få meter fra Quisling

– Følte du ubehag ved å sitte så tett inn på denne mannen?

– Nei, det var ikke noe støtende eller ekkelt ved Quisling som menneske i den situasjon han nå befant seg. Kanskje bortsett fra et kaldt og løst håndtrykk. Noe helt annet var det å befinne seg i samme rom som «innenriksministeren», Albert Wiljam Hagelin. Det var et eller annet ved

BESKJEDEN OG MODIG: Hun hadde dekknavnet «Tullemor», og tenkte nok på at krigens kurérvirksomhet kunne ha kostet henne livet. – Men kjære vene, jeg hadde jo en jobb å gjøre! sier Marie Borge i dag.

TIL SISTE SLUTT: Marie Borge fulgte Vidkun Quisling til siste slutt. Siste gang hun så ham, var to timer før han ble henrettet. Foto: HAUG SYVERTSEN

og omkring denne fyren som fikk meg til å fryse på ryggen helt inn til benet.

Forbausert

– Fikk Quisling noen gang vite at dere hadde delt husvære under hele krigen mens du samtidig drev illegal virksomhet?

– Ja, Østmoe fortalte ham det, og det forbausede ansiktet han da satte opp skulle vært filmet og fotografert! Ellers var ikke min person av interesse. Jeg var jo bare en grå liten mus som satt der og skrev så blyantspissene skvatt.

Nei, Marie Borge er ikke av dem som praler om sin innsats og eksistens. En av de beskjedne i landet. – Akkurat her gikk jeg mye med illegale aviser, drister hun seg allikevel til å si mens vi vandrer langs Grubbegaten mot Møllergaten 19. – Men nå ser jo naturligvis alt helt annerledes ut, fortsetter hun mens hun titter på de uskjønne regeringsbygg som er grodd opp, blant annet på tomten til fengselet hvor Quisling en gang satt. En renlinjet, ja nesten vakker fengselsbygning, tross alle de sukk den hadde huset.

STENOGRAF: I alle avhør av Vidkun Quisling etter arrestasjonen 9. mai 1945, var Marie Borge politistenograf. Her er et av hennes stenografiske notatblad.

DAG PEDERSEN
BRYNJULV AARTUN (foto)

169601